

A LIGA Szakszervezetek javaslatai a Magyar Köztársaság Alkotmányához

A LIGA Szakszervezetek az Országgyűlés Alkotmányelőkészítő eseti bizottságának honlapján közzétett, Magyarország alkotmányának szabályozási elvei c. dokumentum, a LIGA Szakszervezetek programja és korábbi testületi döntései figyelembevételével a Magyar Köztársaság új Alkotmányához az alábbi javaslatokat teszi.

Mindenekelőtt le kell szögezni, hogy az Alkotmány előkészítése és megszövegezése során fontosnak tartjuk a Magyar Köztársaság hatályos Alkotmányának mérvadó rendelkezései, az Alkotmánybíróság két évtizedes működése során elvi élel kifejtettek, valamint a nemzetközi egyezményekben lefektetett emberi jogok megőrzését, ezeknek a mindenkori Alkotmányban való szerepeltetését.

A ma hatályos Alkotmányban szereplő általános rendelkezések, valamint az alapvető jogok és köteleességek felsorolását minimumnak tekintjük (ehelyütt azok idézésétől eltekintünk), azok szűkítése nem fogadható el, bővítésük, részletezésük viszont megfontolásra érdemes, a munkavállalói alapjogok katalógusának bővítése pedig feltétlenül szükséges.

Általános rendelkezések

Az általános rendelkezések közül a **demokratikus jogállamiság** követelményét (különösen a jogbiztonság, a visszaható hatályú törvényalkotás tilalma, a szerzett jogok védelme) alapvető fontosságúnak tartjuk.

Alapvető jogok és köteleességek

Az alapvető jogok és köteleességek, **munkavállalói alapjogok** újrászabályozása körében minden olyan törekvést elutasítunk, amelyek a kivívott szociális vívmányokat, munkavállalói jogokat kívánják elvonni.

Az eseti bizottság munkaanyaga sem a szakszervezetek, sem a sztrájkjog gyakorlása szabályozásának igényét nem tartalmazza, a hiányt pótló rendelkezéseket az alkotmányozás során szükségesnek tartjuk megalkotni.

A **munkához való jogot** javasoljuk kiegészíteni azzal, hogy mindenkinek joga van a tisztességes, méltó munkához. Mindenkinek joga van a munkavállaláshoz és foglalkozása szabad megválasztásához, az indokolatlan elbocsátással szembeni védelemhez, továbbá az egészségét, biztonságát és méltóságát tiszteletben tartó munkafeltételekhez.

A munkaanyagban szereplő, a gazdasági és társadalmi érdekvédelmi szervezet alakításának, illetve az ahhoz való csatlakozásnak a joga túl általános megfogalmazásra enged következtetni. Mivel a munkához való jog szabályozásához szorosan kapcsolódva jelenik meg, feltétlenül nevesíteni kell a szervezkedési jogot, azon belül a szakszervezetek megalakításának és a szakszervezethez, munkavállalói érdekképviselői szervezethez való csatlakozás jogát.

A koncepció nem tartalmazza a hatályos Alkotmány azon rendelkezését, miszerint minden dolgozónak joga van olyan jövedelemhez, amely megfelel végzett munkája mennyiségének és minőségének. Ezt az Alkotmánynak tartalmaznia kell, kiegészítve azzal, hogy a **munkavállalónak joga van a tisztességes (méltányos) javadalmazáshoz**, mely önmaga és családja tisztességes, méltányos megélhetéséhez elégséges.

A koncepció tartalmazza, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy törvényben meghatározott foglalkozások kivételével és törvényben meghatározott feltételek mellett a munkavégzést megtagadja. Az idézett mondat, a mögötte húzódó szabályozási cél e formában értelmezhetetlen. Nem tudni, hogy a jogellenes munkáltatói utasítások megtagadásának joga kerül alkotmányos szintre, esetleg így jelenik meg az egyébként hiányzó sztrájkjog. Utóbbi esetben a szabályozás nem felelne meg a sztrájk nemzetközileg is elfogadott fogalmának, hiszen a sztrájk tartalma szerint nem a munkavégzés megtagadása, hanem munkabeszüntetés.

A pihenéshez, szabadidőhöz való jogot szintén ki kell egészíteni, mégpedig a munkaidővel kapcsolatos szabályokkal, oly módon, hogy minden munkavállalónak joga legyen a **munkaidő felső határának korlátozásához, a napi és heti pihenőidőhöz, valamint az éves fizetett szabadsághoz**.

Alkotmányosan kell garantálni, hogy a **foglalkoztatás minden formája az alapvető jogok minimumán alapuljon**, amelybe beletartozik a hátrányos megkülönböztetés tilalma, a munkavállalók egészségének és biztonságának védelme, az egyesülés és a képviselő szabadsága.

Úgyszintén nem tartalmazza a dokumentum a nők és a fiatalok védelmét a munkavégzés során. Az Alkotmányban rögzíteni kell ezt, a hatályos alaptörvényben megfogalmazott elvet.

A szabályozási koncepcióból szinte teljes egészében hiányzik a munkavállalók kollektív jogainak elismerése.

A szakszervezetek funkciójára való utalás, a **munkavállalói érdekképviseleteket minden egyéb társadalmi szervezettől, egyesülettől megkülönböztető szerepe** továbbra is meg kell, hogy jelenjen az Alkotmányban. Bár a szakszervezetek, érdekképviseleti szervek megalakításának és működésének szabadsága az egyesülési jogon nyugszik, a szakszervezeti szervezkedés szabadságát mint alapjogot külön is nevesíteni kell. Biztosítani kell a szervezkedési szabadság és az egyesülési jog tiszteletben tartását, akadálytalan gyakorlását, a szakszervezetek autonóm működéséhez való jog tiszteletben tartását és elismerését.

Az európai követelményeknek megfelelően a **kollektív jogok** körében rögzíteni kell, hogy a munkavállalók vagy képviselőik számára törvényben foglalt feltételekkel biztosítani kell a megfelelő szintű és kellő időben történő tájékoztatást és konzultációt, valamint, hogy a munkavállalóknak és munkaadóknak joguk van ahhoz, hogy megfelelő szinten kollektív tárgyalásokat folytassanak és kollektív szerződéseket kössenek. Érdekütközés esetén biztosítani kell, hogy a munkavállalók érdekeik védelmében együttesen felléphessenek, biztosítani kell a sztrájkhoz való jogot.

A sztrájkjog gyakorlásáról szóló sarkalatos törvényben az európai példának megfelelően a Hszt. (a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló törvény) hatálya alá tartozók korlátozott sztrájkjogát, valamint a fegyveres és rendvédelmi szféra egyéb foglalkoztatottainak sztrájkjogát is biztosítani kell.

Szakszervezetek, érdekegyeztetés szabályozása

A hatályos Alkotmány a szakszervezetek funkciójára külön §-ban utal, miszerint a szakszervezetek és más érdekképviseletek védik és képviselik a munkavállalók, a szövetkezeti tagok és a vállalkozók érdekeit. Az érdekegyeztetést a jelenlegi Alkotmány nem szabályozza.

A szakszervezetek a gazdasági, szociális érdekek védelme, valamint a sztrájkjog gyakorlása terén kitüntetett szerepet játszanak. E funkciójuk közvetlenül kapcsolódik a szociális piacgazdaság megvalósításához, a szakszervezetek léte és működése így a tagok magánérdekein túlmutató közérdeket is szolgál.

A ma hatályos Alkotmány sajnos nem rendelkezik a gazdasági és társadalmi érdekek védelmére létrehozott szervezetek működésének feltételeiről, feladatairól és formáiról, az **érdekegyeztetés működésének pontosan meghatározott alkotmányossági kritériumai** is hiányoznak. E hiányt az új Alkotmánynak feltétlenül pótolnia kell. Ugyancsak le kell fektetni a kormánynak az érdekelt társadalmi szervekkel, és különösen a szakszervezetekkel szemben fennálló együttműködési kötelezettségét.

Amint az Alkotmánybíróság is megállapította korábban, a demokratikus jogállamban a társadalom különböző csoportjai érdekeinek megjelenítése, azok hatékony képviselete, a társadalmi párbeszéd csatornáinak kiépítettsége különös jelentőségű. Az érdekvédelmi célú, szervezkedés szabadsága alapján létrehozott szervezeteknek a

közhatalmat gyakorló szervek döntései meghozatalába való bevonása a széles körű egyeztetésen alapuló döntéshozatali mechanizmus megteremtésének alapja, amely kapcsolatban áll a demokratikus jogállamisággal, a demokrácia alkotmányos alapvének érvényesülésével.

A demokratikus jogállam intézményrendszere „normális” működésének feltétele az is, hogy az állami döntéshozatal mechanizmusában jelentőséget kell tulajdonítani az érdekképviselők véleményformálásának.

Az érdek-képviselői szervezeteknek a döntéshozatali folyamatba való bekapcsolására alkalmas, hatékonyan működő eszközrendszer megteremtése, közreműködői (javaslattételi, véleménynyilvánítási, egyetértési) jogosítványok biztosítása, intézményesített egyeztető mechanizmusok működtetése a demokratikus jogállamnak feltétele és biztosítója.

Rögzíteni kell, hogy a legszélesebb körű társadalmi megegyezés érdekében a **munkavállalókat érintő minden kérdés érdemi megtárgyalásra kerüljön az érdekegyeztetés különböző fórumain.**

Elő kell írni a szakszervezetek, **szakszervezeti szövetségek részvételi jogait a jogalkotást illetően**, amelyek foglalkoztatáshoz kapcsolódó kérdésekben legalább a konzultáció, véleményezés, javaslattétel jogától egészen az együttdöntésig terjedhetnek, a jogalkotási tárgykörhöz igazodóan. Meg kell jeleníteni, hogy az érdekvédelemről, érdekegyeztetésről külön törvény rendelkezik, amely meghatározza többek közt a javaslattételi, véleménynyilvánítási, egyetértési tárgyköröket is. Alkotmányosan kell rögzíteni, hogy a szakszervezetek ily módon közfunkciót töltenek be.

Minimálisan a **konzultációs kötelezettség** előírása az ILO 122. sz. konvenciójában vállaltakból is következik, miszerint „a foglalkoztatáspolitikával kapcsolatban tanácskozni kell a tervezett intézkedések által érintettek képviselőivel, különösen a munkaadók és a munkavállalók képviselőivel, azzal a céllal, hogy teljes mértékben figyelembe vegyék tapasztalatukat és véleményüket, biztosítsák teljes együttműködésüket az ilyen politika kidolgozásában és megnyerjék hozzá a támogatásukat”.

Budapest, 2011. január 10.

Gaskó István
elnök